

Wat is de VGN?

De VGN is dé vakorganisatie van geschiedenisdocenten in alle vormen van onderwijs. Wij komen op voor de belangen van onze leden. Via onze actuele website www.vgnkleio.nl (met examenforum) en het tijdschrift *Kleio* houden we u op de hoogte van de ontwikkelingen in het vak. Daarnaast organiseren we verschillende nascholingen waarmee u zich in het vak kunt blijven verdiepen. *VGN is de vereniging van docenten in geschiedenis en staatsinrichting in Nederland.* Volg de VGN op Twitter: [@gsonderwijs](https://twitter.com/gsonderwijs) en op Facebook: www.facebook.com/vgnkleio/

Planning

- 09:15 **Ontvangst en inloop**
- 10:00 **Welkomstwoord Openluchtmuseum**
Opening congres en aanbieden Bij de Tijd 3 door Ton van der Schans
- 10:20 **Gijs Gaans. *Waarom zijn controversionele onderwerpen controversioneel?***
- 10:40 **Joke van der Leeuw. *Geschiedisonderwijs, wederzijds begrip en tolerantie***
- 11:00 **Pauze**
- 11:15 **Hester Radstake. *Het voeren van moeilijke gesprekken in de klas***
- 11:35 **Paneldiscussie met stellingen**
- 12:20 **Uitreiking Kleio Klasseprijs door Ben Vrieseema, hoofdredacteur *Kleio***
- 12:30 **Lunch en informatiemarkt**
- 13:30 **Workshops ronde I**
- 14:45 **Pauze**
- 15:15 **Workshops ronde II**
- 16:30 **Afsluiting en borrel**

Registreren

Je kunt je aanmelden voor het VGN-congres via het registratieformulier op www.vgnkleio.nl/congres-2018. Op het formulier kun je aangeven welke workshops je wilt volgen. Deelname aan het congres kost 195 euro voor VGN-leden en 225 euro voor niet-leden. Dit betaal je bij registratie. Wie zich voor 1 maart 2017 aanmeldt als VGN-lid, betaalt ook 195 euro. Aanmelden als nieuw lid kan op www.vgnkleio.nl/aanmelden-vgn-lid.
Tip: maak gebruik van het nascholingsbudget van je school!

4e
NATIONAAL
GESCHIEDENIS
ONDERWIJS
CONGRES

4e
NATIONAAL
GESCHIEDENIS
ONDERWIJS
CONGRES

9 maart 2018

Nederlands
Openluchtmuseum
in Arnhem

**Gevoelige
geschiedenis
in de klas**

**Kom naar het
VGN-congres!**

*Boeiende sprekers en
nascholingsworkshops
voor alle docenten
geschiedenis van Nederland*

Verschillende verhalen

Onze leerlingen hebben al een hele geschiedenis achter de rug wanneer wij ze in de les ontmoeten. Wanneer in de geschiedenisles bepaalde onderwerpen aan de orde komen, blijkt dat leerlingen verschillende 'verhalen' kennen. Spanningen bestaan tussen postkoloniale en nationalistische perspectieven op de Nederlandse koloniale geschiedenis en slavernij; onderwerpen als de Holocaust of de Palestijnse kwestie kunnen antisemitische reacties oproepen, terwijl de geschiedenis van de islam of migratiegeschiedenis evengoed op weerzin kan stuiten.

Het is niet eenvoudig om je als docent boven de partijen te plaatsen en iedere stem aan bod te laten komen. Het is bovendien de vraag of dat gewenst is wanneer interpretaties niet op historisch bewijs gebaseerd zijn, maar zijn ingegeven door onwaarheden of complottheorieën. Lastig is verder dat actuele gebeurtenissen vaak met veel emotie worden beleefd. Gevoelige onderwerpen in de klas uit de weg gaan is geen oplossing, maar hoe ermee om te gaan? Op dit congres buigen we ons samen over de vraag op welke manier gevoelige geschiedenis een zinvolle en werkbaar plek kan krijgen binnen ons geschiedenisonderwijs.

Lesgeven aan alle leerlingen van de klas

Waarom zijn contro-versionele onderwerpen controversieel? Gijs van Gaans

Onze wereld toont een groeiende narratieve segregatie: diverse historische narratieven - verhalen die heden, verleden en toekomst zinvol samenbrengen - functioneren naast en los van elkaar. Deze segregatie wordt mede veroorzaakt door een democratisering van de historische narrativiteit: internet en massamedia laten iedereen vrijelijk verhalen creëren en delen, waarbij men de geloofwaardigheid van deze verhalen meer baseert op de mate waarin zij als zinvol worden ervaren en minder op hun wetenschappelijke merites. Dit gegeven bemoeilijkt de klassikale bespreking van controversiële onderwerpen. Leerlingen weten niet hoe daarover met elkaar in gesprek te gaan. In deze lezing verkent Gijs van Gaans verschillende perspectieven en mogelijke antwoorden.

Geschiedenisonderwijs, wederzijds begrip en tolerantie Joke van der Leeuw

Na de val van het IJzeren Gordijn werd Oost-Europa in sterke mate een (hernieuwd) strijdtoneel van nationale en religieuze belangen. Historische mythes zoals de Servische mythe over de Slag op het Merelveld dreven bevolkingsgroepen uiteen en gaven aanleiding en legitimatie tot oorlog. Tot op de dag van vandaag brengt in Oost-Europa gewapend conflict ook conflict over de interpretatie van het verleden met zich mee. Joke van der Leeuw is een van de grondleggers van EUROCLIO, de Europese vereniging voor geschiedenisdocenten, die veel projecten in Oost-Europa heeft opgezet. Deze lezing is gebaseerd op 25 jaar 'best practices' in de omgang met gevoelige geschiedenis.

Het voeren van moeilijke gesprekken in de klas Hester Radstake

Geschiedenisonderwijs staat niet los van wat er in de wereld om ons heen gebeurt. Dat maakt het ook een belangrijk vak voor burgerschap, waarbij leerlingen zich aangesproken voelen door de dingen die in de samenleving spelen. Tenminste, dat is vaak de gedachte. Het is makkelijker gezegd dan gedaan. Het bespreken van

Ontmoet collega's uit het hele land

onderwerpen zoals de Tweede Wereldoorlog, kolonialisme en de situatie in Israël-Palestina kunnen gepaard gaan met gevoeligheden, ongenueanceerdheid, en botsingen in de klas. Onderzoek laat zien dat dit veel dilemma's oproept bij docenten. In deze lezing geeft Hester Radstake een aantal handvatten die helpen om te gaan met deze dilemma's en maakt ze duidelijk dat investeren in dit thema in de klas veel oplevert.

Workshops

Hoe geef je les over gevoelige onderwerpen in de klas?

Bjorn Wansink

In deze workshop worden enkele theorieën besproken die ons beter in staat stellen te begrijpen wat er in de klas gebeurt als we te maken hebben met sensitieve geschiedenis en polarisatie. Deze theorieën bieden geen kant-en-klare oplossingen, maar kunnen helpen om problemen die vaak emotioneel zeer beladen zijn, meer analytisch te beschouwen. Hiernaast gaan we aan de hand van het reactiekwadrant concreet aan de slag met wat de voor- en nadelen zijn van verschillende manieren van reageren op gevoelige onderwerpen in de klas. Deze workshop biedt geen eenduidige oplossingen voor in de klas, maar wel stof tot nadenken.

Multiperspectiviteit: grenzen en kansen voor het onderwijs

Maria Grever

Aan de hand van fysieke sporen uit het verleden kunnen we verschillende perspectieven zichtbaar maken en ontdekken leren bij leerlingen bevorderen. Maar de 'aanraakbaarheid' van het verleden kan ook heftige emoties oproepen. Uitgangspunt van deze theoretisch georiënteerde workshop is de rehabilitatie van het 'object' en de (on)mogelijkheden om multiperspectiviteit toe te passen. Wat zijn dilemma's bij de selectie van perspectieven? Wat is nodig voor een zinvolle dialoog?

Morele dilemma's in het geschiedenisonderwijs

Paul Glaser en Paul Holthuis

Een nieuw narratief, ontleend aan het boek *Dansen met de vijand*, speelt met authentiek beeld en digitaal lesmateriaal in op de persoonlijkheidsvorming van leerlingen PO en VO. De leerlingen doen kennis en inzicht op over verzet en verraad in de Tweede Wereldoorlog. Zij onderzoeken tijdloze morele dilemma's aan de hand van het aangrijpende en bijzondere oorlogsverhaal van de Joodse danslerares Roosje Glaser. In deze workshop wordt onderzocht wat Roosje ons - docenten en leerlingen - vandaag nog te zeggen heeft.

Zonder wrijving geen glans

Hester Radstake

De spanning die klassikale gesprekken over maatschappelijk gevoelige onderwerpen kan oproepen kun je gebruiken als uitgangspunt om leerlingen naar een onderwerp te laten kijken. Cruciaal hierbij is de rol van de docent als begeleider van het gesprek. Hoe zorg je ervoor dat alles gezegd kan worden, maar voorkom je escalatie? Voor het begeleiden van een gesprek over maatschappelijk gevoelige onderwerpen bestaat niet één recept. Wel is er een handige systematiek om het gesprek voor te bereiden en bestaan er praktische handvatten voor gespreksaanpakken, mogelijke docentrollen en aandachtspunten bij de uitvoering. In deze workshop gaat u deze handvatten toepassen op een praktijkcasus waarmee u direct aan de slag kunt in uw eigen klas.

Hoe nationaal is de Holocaust?

Marc van Berkel

Hoe 'nationaal' is de Holocaust eigenlijk? Hoe en in welke mate veranderen geschiedensismethoden mee met de geest van de tijd? Wat betekent dit voor het werk van docenten? Welke hiaten zitten er in geschiedensismethoden? Wat moet er onderdeel worden van ons geschiedenisonderwijs en wat kan er geschrapt worden? In deze workshop wordt antwoord gegeven op deze vragen.

Objecten in perspectief

Geerte Savenije, Albert Logtenberg, Guido Goijens en Pieter de Bruijn

In deze workshop bieden we docenten handvatten om leerlingen vanuit meerdere perspectieven een gevoelig onderwerp te laten bestuderen door museumobjecten te gebruiken. Welke vragen kun je stellen om leerlingen hiermee te laten oefenen en inzicht te geven in hoe en waarom een onderwerp eigenlijk gevoelig wordt?

Geschiedenis (onderwijs) als middel voor conflictpreventie?

Steven Stegers

Geschiedenis wordt regelmatig gebruikt als instrument om bepaalde interpretaties van de geschiedenis - die de politici en opiniemakers goed uit komen - op te leggen. Het selectieve gebruik van feiten, bronnen en verhalen, het gebruik van subjectieve taal en redeneren vanuit het perspectief van de groep die zij willen beïnvloeden, wordt door andere groepen - die vaak negatief worden afgeschilderd, of worden weggelaten - als onterecht, of beledigend ervaren. In deze workshop laat het personeel van EUROCLIO zien wat zij concreet doen om deze tendens te doorbreken. Hierbij putten ze uit ervaringen in onder andere voormalig Joegoslavië, de Kaukasus en het Midden-Oosten.

'Fout' erfgoed

Joost Rosendaal

In Nederland staan veel gebouwen die in de Tweede Wereldoorlog door de Duitsers gebruikt zijn, vaak zonder dat dit bekend is. De Muur van Mussert in Lunteren, waar NSB-leider Anton Mussert zijn toespraken hield, is zo'n plek. Landgoed Avegoor in Ellecom deed dienst als opleidingsplek voor SS'ers. Moeten deze plaatsen bewaard worden als cultureel erfgoed? Joost Rosendaal meent van wel. Dat 'beladen' erfgoed helpt om het complete verhaal van de oorlog over te brengen, over de goede en de duistere kanten.

Gevoelige geschiedenis en de canon

Rondleiding door Hubert Slings

Hubert Slings neemt gasten mee naar de splinternieuwe canontentoonstelling bij het Openluchtmuseum. Met betrekking tot het onderwerp 'gevoelige geschiedenis in de klas' komen onder andere de theekoepel met een doorkijkje naar de slavenmarkt, de VOC, het portret van Wilhelmina en Srebrenica in deze interactieve canonwand aan de orde.

Spelend leren over migratie

Demonstratie en rondleiding

door Maurits van Ravesteyn en

Gitta Paans

Maurits van Ravesteyn en Gitta Paans laten de docenten kennismaken met het schoolprogramma van het Openluchtmuseum. *Restart* is een game waarbij jongeren zelf ervaren hoe het is om in te burgen in een land als je de taal niet spreekt en de cultuur je vreemd is. Ook maken ze een korte wandeling door het museum langs de canonvensters over gevoelige geschiedenis. Dat zijn het Indisch Achterterf (Indische Nederlanders), het Turkenpension (geschiedenis van gastarbeid), de Molukse Barak (dekolonisatie, schurende politieke besluitvorming en gijzelingenacties), boerderij Beerta (stakingsverhaal begin 20e eeuw), het Chinese restaurant (immigratie jaren '30-'50) en de koopmanswoning (slavernijverleden).

Duik dieper in de geschiedenis

4e
NATIONAAL
GESCHIEDENIS
ONDERWIJS
CONGRES